

7. Войтович С. О. Соціальні інститути в процесі диференціації суспільства (на матеріалах соціального розвитку вітчизняного суспільства) : дис. д-ра соціол. наук : 22. 00.03 / Войтович Сергій Овдійович. – К., 1996. – С. 22-25.
8. Декомб В. Современная французская философия : монография / Винсент Декомб ; [пер. М. М. Федорова]. – М. : Весь мир, 2000. – С. 66.
9. Быченков В. М. Социальные институты в системе субъект-субъектных отношений : автореф. дис. на соискание учен. степ. докт. филос. наук : спец. 09.00.11 «Социальная философия». / В. М. Быченков. – М., 1999. – С. 12-15
10. Соболева Н. И. Суб'єктивна реальність як предмет теоретико-соціологічної рефлексії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра соціол. наук : спец. 22.00.01 «Теорія та історія соціології» / Н. И. Соболева. – К., 2005. – С. 10-18.
11. Зборовский Г. Е. Введение в социологию : учеб. пособие / Г. Е. Зборовский, Г. П. Орлов. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 1992. – С. 43.
12. Примуш М. В. Політичні партії: механізми інституалізації і структурної трансформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / М.В. Примуш. – Л., 2003. – С. 15-17.
13. Марченко М. Н. Источники права : учеб. пособие / М. Н. Марченко – М. : Велби : Проспект, 2006. – С. 13-15, 27-28.
14. Бурдые П. Практический смысл / Пьер Бурдые [общ. ред., пер. и послесл. Н. А. Шматко]. – СПб : Алетейя ; М. : Ин-т эксперимент. социологии, 2001. – С. 219-237.

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Гордійчук М.В.

(аспірант Національного університету ДПС України)

***Анотація.** У статті розкриваються основні сучасні підходи до визначення понять «електронний документ» та «електронний документообіг». Розглядається правове регулювання електронного документа як основи електронного документообігу, аналізується концепція відкритих та закритих інформаційних систем.*

***Ключові слова:** документ, електронний документ, електронний документообіг, відкрита інформаційна система електронного документообігу, закрити інформаційна система електронного документообігу.*

***Аннотація.** В статье раскрываются основные современные подходы к определению понятий «электронный документ» и «электронный документооборот». Рассматривается правовое регулирование электронного документа как основы электронного документооборота, анализируется концепция открытых и закрытых информационных систем.*

***Ключевые слова:** документ, электронный документ, электронный документооборот, открытая информационная система электронного документооборота, закрытая информационная система электронного документооборота.*

***Annotation.** In article it is researched main modern approaches to definition of terms “electronic document” and “electronic document flow”. Also it is researched the legal regulation of electronic document as basic part of electronic document flow. It is analyzed the conception of open and lose information systems.*

***Key words:** document, electronic document, electronic document flow, open information system of electronic document flow, closed information system of electronic document flow.*

Постановка проблеми. Можливість користуватися надбаннями технічного, наукового, інформаційного прогресу, використання інструментів, які за своїми параметрами зручності та ефективності є більш альтернативними варіантами, є життєвою необхідністю в умовах ринкової економіки та вільної конкуренції, – як для кожної людини окремо так і для об'єднань будь-якого масштабу. Комп'ютери та Інтернет – ось дві речі, які кардинально та якісно змінили людське суспільство сьогодні. Вони стали наріжним каменем сучасного інформаційного суспільства, оскільки їм притаманні наступні якісні характеристики:

– зручність створення, формування, редагування, внесення змін та видалення інформації у будь-якому форматі.

– можливість практично миттєво отримувати і передавати інформацію без просторових обмежень.

– недосяжний рівень контролю за *інформацією* (для «до електронних інструментів») протягом всього періоду її існування.

– зменшення витрат, пов'язаних із створенням, обробкою та зберіганням інформації.

Такими є основні, і далеко не вичерпні переваги, які стали суттєвим підґрунтям для переходу інформаційних потоків до електронного формату. Враховуючи наведене вище, перехід процесів створення, обробки, розповсюдження та зберігання текстової інформації до електронного виміру є цілком логічним та обґрунтованим та потребує відповідного нормативно-правового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначена проблематика частково була предметом досліджень провідних науковців у галузі інформаційного права. Зокрема,

в Україні питання електронного документу в своїх працях розглядали такі вчені, як: В.М. Брижко, О.А. Баранов, М.М. Дутов, І.В. Клименко, Р.А. Калюжний, В.А. Ліпкан, Н.Б. Новицька, А.М. Новицький, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швець. Предметом дослідження зазначеної проблематики стали роботи таких російських вчених, як: І.Л. Бачило, В.А. Копилова, С.І. Семілетова, Н.И. Соловьяненко, А.А. Тедеева, А.В. Шамраева та ін.

Так, у своїй дисертаційній роботі «Правове забезпечення розвитку електронної комерції» [1] М.М. Дутов одним із перших комплексно розглядає категорію електронного документа. Слід зазначити, що автор у своїх роботах досліджує поняття електронного документу, електронно-цифрового підпису тощо, як елементи електронного документообігу, однак не розглядає електронний документообіг як окрему правову категорію.

Аналіз наукових статей, монографій, навчальних посібників, дисертаційних досліджень, дозволяє стверджувати, що інтерес до правового значення електронного документообігу починає зростати. Водночас слід зазначити, що на даний момент інформаційні системи є малодослідженими з точки зору електронного документообігу як окремої правової категорії, правового інституту.

Метою статті є дослідження рівня розвитку правового регулювання електронного документообігу та становлення електронного документообігу як правового інституту.

Основні результати дослідження. Для цілей даного дослідження необхідно визначити зміст поняття «правове забезпечення». В юридичній літературі спроби встановити значення даного поняття зводяться до його співвідношення з терміном «правове регулювання». В результаті висловлюється точка зору, що правове забезпечення і правове регулювання є тотожними поняттями або, відповідно до протилежної позиції, правове забезпечення є ширшим визначенням, ніж правове регулювання.

Можна погодитися з Н.Л. Шелухіним, який на підставі проведеного аналізу окремих аспектів поняття правового забезпечення, що зустрічаються в роботах авторів В.С. Мартем'янова, А.Г. Ольшанецького, Я.А. Міхельсона, С.З. Михайліна та інших, визначив правове забезпечення як сукупність правових методів і засобів, за допомогою яких досягається необхідний ефект [2]. Зазначимо, що для паперових документів та їх документообігу людство століттями створювало та поліпшувало способи аутентифікації та визначення авторства, систематизувало та класифікувало підходи до зовнішнього вигляду і внутрішнього наповнення паперового документу тощо. Увесь цей не простий процес супроводжувався не менш не простим процесом створенням локальних, корпоративних, державних та міждержавних правил і норм стосовно паперових документів, які й стали правовою основою паперового документообігу.

Розвиток електронного документообігу відбувався здебільшого спонтанно та безконтрольно зі сторони державних органів. У 2003 році були прийняті основоположні для електронного документообігу закони: «Про електронні документи та електронний документообіг» [3] та «Про електронний цифровий підпис» [4], які, на даний час, доповнені десятками постанов, розпоряджень та наказів.

На сучасному ж етапі електронний документообіг вимагає цілісної правової стратегії. Така стратегія, по-перше, повинна спиратися на грамотне використання традиційних, базових юридичних норм і правил, а, по-друге, передбачати створення нових, спеціалізованих правових інститутів та процедур.

Перш ніж визначити, що таке електронний документообіг та які юридичні вимоги для його застосування у правовідносинах, необхідно з'ясувати правову сутність документа взагалі, і електронного документа зокрема.

Сутність поняття «документ» в інформаційних відносинах розкрита у нормах законодавства, зокрема, Закону України «Про інформацію» [5] у редакції від 3 березня 2014 р. (ст. 1), Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 1 квітня 2014 р. (ст. 1), Закону України «Про обов'язковий примірник документів» [6] від 9 квітня 1999 р. (ст. 1). Слід зазначити, що Закон України «Про інформацію» в редакції від 2 жовтня 1992

р. визначав документ як передбачену законом матеріальну форму одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві (ст. 27 Закону). Нині Закон України «Про інформацію», відповідно до нової редакції, тлумачить документ як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі й просторі. Основна ознака документа як матеріального об'єкта залишилась незмінною.

Отже, сучасне законодавство України розглядає документ як будь-який матеріальний об'єкт із зафіксованою на ньому інформацією.

Однак, на наш погляд, простої фіксації інформації на матеріальному носії для того, щоб вважати її документом недостатньо, необхідно враховувати ще й мету її документування, яка Законом «Про інформацію» не визначена. У цьому сенсі українське законодавство є далеким від міжнародних стандартів, що виражається в різному розумінні суті документа як правової категорії. Це можна простежити, розглянувши співвідношення таких категорій як record, document, instrument, які мають схоже значення і часто розглядаються (і перекладаються) як рівнозначні, найчастіше як «документ», разом з тим, насправді вони мають різне значення.

Міжнародний підхід до визначення документа найбільш чітко викладено в міжнародних стандартах. У 2001 році був опублікований перший міжнародний стандарт з діловодства та документообігу ISO 15489-1 [7]. Стандарт ґрунтується на передовому досвіді Австралії, і вже отримав широке міжнародне визнання.

У найбільш широкому сенсі під терміном document в міжнародному праві (п. 3.10 стандарту) розуміється інформаційний матеріал (інформаційний об'єкт) - зафіксована інформація або об'єкт, які можна використовувати як єдине ціле. Термін document не переводиться як «документ», а характеризує форму закріплення інформації на будь-якому носіїві. В якості інформаційного об'єкта може виступати будь-яке інформаційне повідомлення на будь-якому носіїві, незалежно від того, має інформація правове значення та ідентифікуючі ознаки, чи ні.

Власне поняттю документа, яке вживається у міжнародному праві, відповідає термін не document, а record (п. 3.15). Документ (record) – це створена або отримана інформація, що зберігається організацією або фізичною особою як свідчення та відомості, на виконання правових зобов'язань або в ході ділової діяльності. У словнику під терміном record розуміється «запис», «письмова фіксація (будь-яких фактів)», «документ, оформлений належною посадовою особою, який служить доказом зафіксованого в ньому правового акта, угоди, права або як «запис». Тобто в даному випадку документ (record) розглядається не просто як матеріальний об'єкт із зафіксованою інформацією, а як письмовий запис, як доказ, а тому до нього висуваються певні вимоги (щодо письмової фіксації відомостей, щодо змісту документа, щодо його збереження). При цьому документ (record) може фіксувати будь-які юридично значимі відомості: показання свідків, реєстраційні дані, хід судового процесу, біографію, досьє, інші дії чи події.

Як бачимо, існуюче в українському праві визначення документа як матеріального об'єкта із зафіксованою на ньому інформацією не відповідає поняттю документа, яке вживається в міжнародному праві, що загрожує різним його розумінням, в першу чергу, у практиці укладання і виконання міжнародних контрактів. За нашим законодавством в якості документа буде розглядатися будь-яке інформаційне повідомлення, в тому числі й запрошення на обід, квиток в театр, будь-яке повідомлення електронної пошти, рекламні матеріали та інше, за умови їх ідентифікації. У той час як під документом слід розуміти форму вираження і закріплення інформації про юридичні дії з метою надання відносинам письмової форми і використання як доказів. Однакове розуміння документа необхідне в умовах міжнародної та Європейської інтеграції. Для цього в національних стандартах слід виробити єдине поняття документа, яке відповідало б міжнародним стандартам і не залежало від носія.

Виходячи з розглянутих вище визначень необхідно визначити, наскільки електронний документ їм відповідає. Електронний документ – категорія особлива, але в його основі також лежить термін «документ».

Основна відмінність електронного документа від паперового полягає у відсутності жорсткої прив'язки до носія. Точніше, один і той же документ може існувати на різних носіях, наприклад, у вигляді електромагнітних хвиль (у момент передачі його по радіо чи по дротах) або набору команд комп'ютера (при зберіганні його на комп'ютерному диску). При цьому він залишається автентичним.

Сучасний правовий статус безпаперового документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в органах влади визначається двома законами України, прийнятими у 2003 році: «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис».

Відповідно до статті 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа.

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним цифровим підписом автора. У разі надсилання електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа. Якщо автором створюються ідентичні за документарною інформацією та реквізитами електронний документ та документ на папері, кожен з них є оригіналом і має однакову юридичну силу. Створення електронного документа завершується накладанням електронного підпису.

Застосування органами державної влади положень зазначених законів регламентуються Постановами Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року «Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності»⁸ і «Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади» [9].

У питаннях застосування електронного документа чітко виділяються два аспекти: застосування його в замкнених корпоративних співтовариствах (типу електронної біржі, банківського союзу або подібних) і у відкритій системі.

Особливості закритої інформаційної системи полягають в наступному:

– по-перше, така інформаційна система має обмежене коло учасників, яке обмежується або організатором системи або угодою учасників (оскільки функції організатора може виконувати один із них).

– по-друге, в основі організації даної інформаційної системи лежить угода про обмін даними в електронній формі та (або) угода учасників з організатором системи про участь в ній.

Суб'єктами правовідносин у закритій інформаційній системі є особи, що обмінюються юридично значимою інформацією – особа, що підписала документ, і адресат. При цьому особа, що підписала документ та відправник можуть бути однією особою, але можуть і не бути. Однак, учасниками системи є саме ці дві особи. Додатково брати участь в даних правовідносинах можуть: організатор системи, оператор системи (який може бути одночасно організатором або не бути ним), оператор зв'язку та ін., однак вони не є учасниками електронного документообігу стосовно даної інформаційної системи.

Щодо інформаційної системи загального користування, тобто відкритої інформаційної системи з точки зору документообігу, то її можна визначити наступним чином: інформаційна система, яка відкрита для використання всіма фізичними та юридичними особами, і в послугах якої цим особам не може бути відмовлено.

З даного поняття можна виділити ознаки даної інформаційної системи, що відрізняють її від корпоративної (закритої):

– власник інформаційної системи не має права відмовити будь-кому в наданні послуг даної системи, отже, укладення договору для нього буде обов'язковим;

– оскільки коло учасників даної системи заздалегідь не визначене, то користуватися даною системою можуть будь-які фізичні та юридичні особи;

– пропозиція про надання послуг даної системи робиться невизначеному колу осіб;

– учасники даної системи не пов'язані попередніми договірними відносинами.

Найчастіше, до такої системи учасник включається з моменту його реєстрації, після чого на нього розповсюджуються стандартні процедури, встановлені власником системи. Таким чином, основною кваліфікуючою ознакою даної системи можна назвати публічний характер її послуг.

Варто зазначити, що правове закріплення функціонування закритих інформаційних систем на державному рівні вже охопило основні й найважливіші аспекти державної діяльності. Однак правове регулювання відкритих інформаційних систем електронного документообігу перебуває на недостатньому рівні, оскільки на сьогодні в сучасному законодавстві повністю відсутнє закріплення такого підходу.

Поява і розвиток комп'ютерних технологій стали одним із чинників зростання кількості транскордонних операцій, що здійснюються з використанням електронних або аналогічних засобів, що, у свою чергу, викликало необхідність закріплення юридичних вимог до їх вчинення або виконання. Однак, створення спеціальних актів на внутрішньодержавному рівні не сприятиме розвитку міжнародної торгівлі, оскільки законодавства різних країн по-різному підходять до визначення основних правових інститутів і принципів правового регулювання розглянутих відносин.

Створення правових умов для використання електронних документів необхідне не лише на національному рівні. Україна зацікавлена в залученні іноземних інвестицій, що, у свою чергу, вимагає відповідності національного законодавства досягнутому міжнародному рівню. Як вірно зазначає М.М. Дутов, правове регулювання електронного документообігу в ЄС включає в себе досягнення деяких результатів – це, в основному, розвиток однакових законів у незалежних державах з правовими системами та традиціями, що дуже відрізняються [10].

Нині найбільш значущими міжнародно-правовими документами у сфері електронного документообігу є:

1. Модельний закон ЮНСІТРАЛ «Про електронну торгівлю». Комісією Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) 1996 року розроблено зразковий звіт правил – Модельний закон «Про електронну комерцію» (Model Law On Electronic Commerce) [11].

Це модель, за допомогою якої країни в національному законодавстві можуть вирішити основні проблеми, пов'язані з юридичною значимістю договорів, що укладаються за допомогою ЕОМ, з обов'язковою письмовою формою, підписом, оригіналом і копіями, зберіганням договірної документації в електронному вигляді, а також визнанням останньої як судового доказу. Правовий режим електронного обміну даними, передбачений у законі, ґрунтується на принципі так званого функціонального еквівалента.

2. Директива Європейського парламенту та Ради Європи від 13.12.1999 року про політику ЄС щодо електронних підписів [12].

Цей документ створює правові передумови для широкого використання електронного підпису (ЕП) у країнах Європейського Союзу. Серед пріоритетних – надання електронному підпису юридичної та доказової сили. Зазначимо, що юридичні наслідки має викликати не сам факт використання ЕП, а обмін електронними

документами, які містять електронний підпис, причому ці наслідки залежать від змісту документів.

3. Директива Європейського парламенту та Ради Європи від 08.06.2000 року про деякі правові аспекти інформаційних суспільних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) [13].

Цей документ регулює окремі види діяльності в комп'ютерних мережах на внутрішньому ринку ЄС. Зокрема, в ньому розглядаються державне регулювання, а також питання стосовно поширення комерційної та іншої інформації з комп'ютерних мереж, договори, які укладаються в електронній формі, та відповідальність інформаційних посередників.

4. Конвенція ООН прийнята резолюцією 60/21 Генеральної Асамблеї від 23.11.2005 року про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах [14].

Цей документ створює правові передумови для використання електронних документів у зв'язку з укладенням чи виконанням договорів між сторонами, комерційні підприємства яких знаходяться в різних державах. Конвенція має міжнародний характер та покликана сприяти досягненню однакового рівня застосування закріплених у ній положень, а також дотриманню добросовісності в міжнародній торгівлі.

Усі названі документи є рамковими, тобто вказують, переважно, напрями розробки правового забезпечення та обмеження щодо правового регулювання, а не встановлюють конкретні норми. Принципи, закладені в цих документах, можуть бути використані при розробці українського законодавства з урахуванням вітчизняних реалій.

Висновки. Так сучасний Закон «Про електронний документ та електронний документообіг» визначає найбільш загальні поняття, такі як електронний документ, електронний документообіг, адресат, автор та реквізити електронного документу, тощо. На момент прийняття закону впровадження та фіксація таких положень була безумовно нагальною, важливою і, можливо, достатньою. Однак пройшов вже немалий проміжок часу і відносини з використанням електронного документообігу зазнали значного якісного та масштабного розвитку.

Законодавець, звичайно, реагує на зміну ситуації. Але з огляду на правові норми, які регулюють електронний документообіг, принцип, за яким здійснюється їх створення, можна охарактеризувати як встановлення «латок» на критичні «місця» (відносини). Проглядається відсутність цілісної концепції при прийнятті правових норм щодо електронного документообігу, що призводить до значного зниження ефективності відповідних норм та становлення електронного документообігу як правового інституту.

Тому ми пропонуємо при розробці та внесення змін до Закону України «Про електронний документ та електронний документообіг» покласти в основу концепцію відкритих (публічних) та закритих (корпоративних) інформаційних систем електронного документообігу. Така концепція дасть змогу, по-перше організувати та гармонізувати законодавство, що стосується електронного документообігу на національному рівні, і по-друге ефективно та гармонічно впровадити положення міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють електронний документообіг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дутов М.М. Правове забезпечення розвитку електронної комерції: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.04 / Михайло Михайлович Дутов. – Донецьк, 2003. – 19 с.
2. Шелухін Н.Л. Правове забезпечення схоронності вантажів при залізничних перевезеннях: Дис ... канд. Юрид. Наук: 12.00.04. – Донецьк, 2002. – 171 с.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV (Редакція від 24.06.2005, підстава 2599-15). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
4. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV (Редакція від 18.10.2012, підстава 5284-17). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992р. № 2657-XII (Редакція від від 02.03.2014, підстава 763-18). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР (Редакція від 01.04.2014, підстава 1166-18). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
7. Міжнародний стандарт ISO 15489-1 від 15.09.2001р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/sspchram/iso-15489-12001-ru-v259>

8. Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності: Постанова КМУ від 28.10.2004 №1452 (Редакція від 12.10.2011, підстава 1022-2011-п). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1452-2004-%D0%BF>

9. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : Постанова КМУ від 28.10.2004 №1453 (Редакція від 01.01.2007, підстава 1700-2006-п). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1453-2004-%D0%BF>

10. Дутов М.М. Сравнительный анализ европейского законодательства в области электронного документооборота // Підприємництво, господарство і право, 2002. – № 8. – С. 25 – 28.

11. Модельний закон ЮНСІТРАЛ «Про електронну торгівлю» від 12.06.1996 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/electcom/05-89452_Ebook.pdf

12. Директива 1999/93/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про систему електронних підписів, що застосовується в межах Співтовариства» від 13.12. 1999 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_240

13. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних суспільних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_224

14. Конвенція ООН 60/21 «Про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах» від 23.11.2005 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_e71

СОЦІОЛОГО-ПРАВОВА ОБУМОВЛЕНІСТЬ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ

Григорович Р.В.

(юрист)

***Анотація.** У статті аналізуються правові основи державної політики України у сфері питного водопостачання, досліджуються суспільні запити на якісну питну воду та соціолого-правові основи їх закріплення.*

***Ключові слова:** питне водопостачання, питна вода, державна політика питного водопостачання; соціальні запити на якісну питну воду.*

***Аннотация.** В статье анализируются правовые основы политики Украины в сфере питьевого водоснабжения, исследуются общественные запросы на качественную питьевую воду и социолого-правовые основы их закрепления.*

***Ключевые слова:** питьевое водоснабжение, государственная политика в сфере питьевого водоснабжения, социальные запросы на качественную питьевую воду.*

***Summary.** This article analyzes the legal principles of Ukraine's state policy in the field of drinking water, the public demand for high-quality drinking water, sociology and legal basis of its consolidation.*

The importance of drinking water and its supply has deep historical roots. In particular, it is known that the birth of the first sources of human civilization and their development, as the history of the mankind shows, was closely associated with the involvement of the drinking water sources into the economic turnover, the use of drinking water, diversifying ways of drinking water supply and so on.

Indeed, the presence of sufficient water resources, especially drinking ones, made not only the survival of society possible, but also led to the increase of the amount of food, which was a significant factor for the creation of a labor division system and mutual cooperation. Availability of drinking water has been an important element in the establishment of the optimal ecological balance that was necessary on the early stages of the social and political genesis. In particular, this was most significant in the valleys of large rivers, located in warm and mild climate with fertile soils. The large reserves of drinking water and deployment of urbanization in the ancient world were also closely related. Water has environmental, social, cultural, recreational and economic functions. Ecological function of water is detected in ensuring human, plant and animal life. It forms an essential part of the human, animal and plant cells. Cultural and recreational water features can be manifested in the use of water objects as spaces for recreation, tourism, fishing, spa treatments, and natural reserve fund. Economic function is found in its ability to be a resource for industrial production and other similar purposes. However, in the context of drinking water issue we can talk about its social functions connected with food, which can be considered a separate function, and most importantly - the leading feature of drinking water per se, because society cannot exist without fully meeting its food needs. Problems of drinking water and drinking water supply in Ukraine cause the need of legal regulation of social relations in the field of drinking water and, therefore, further consideration of the nature and priority of this problem in current legislation.

***Keywords:** legal ecological policy, public policy in the sphere of drinking water and drinking water supply.*

Важливою складовою екологічних прав і свобод людини є право на питну воду[1] належної якості, а також на доступність цього суспільного блага для кожної людини в нашій країні, що можна в цілому визнати складовим елементом конституційного права кожного на сприятливе для життя і здоров'я довкілля[2]. Комплексне регулювання та забезпечення реалізації такого права є вкрай актуальним питанням за сучасних екологічних та економічних умов функціонування українського суспільства та держави, які зіткнулися, зокрема, з чималим комплексом болючих та надзвичайно складних екологічних проблем.

Як відомо, води належать до найцінніших національних багатств України. Вони відіграють важливу роль у житті суспільства, розвитку економіки країни, збереженні стану довкілля. Відтак їхнє значення як природного компонента та як важливого елемента екосистеми важко переоцінити[3].

Водночас саме питна вода є ключовим чинником у забезпеченні життєдіяльності людини і суспільства в цілому, належного рівня здоров'я населення, задоволення